proLékaře.cz | 29.11.2026

Jubileum profesora Vladimíra Vonky

Uprostřed roku 2020 se dožívá v plné duševní svěžesti a stálé vědecké a společenské aktivitě uznávaný český vědec a lékař prof. MUDr. Vladimír Vonka, DrSc., významného životního jubilea.

Narodil se v Praze dne 31. 7. 1930. Studoval na Anglickém gymnáziu v Praze a již tehdy se zajímal o přírodní vědy. Jak sám připomíná, od dětství rád experimentoval v chemii včetně zkoumání světelných a výbušných efektů. Inspirován knihami P. de Kruifa se nadšeně zajímal o mikrobiologii a infekční nemoci. Po maturitě začal v roce 1949 studovat na Fakultě všeobecného lékařství Karlovy univerzity. Po jejím absolvování byl umístěnkou přidělen na svou první pozici jako sekundární lékař v KÚNZ Ústí nad Labem. Infekce a mikroby jej stále zajímaly, a proto se v roce 1956 přihlásil na konkurz do oddělení virových neuroinfekcí v Ústavu epidemiologie a mikrobiologie. Pracoval zde pod vedením zkušeného virologa MUDr. Karla Žáčka. V této době se podařilo připravit očkovací látku proti poliomyelitidě a pomocí ní tuto nemoc v České republice eradikovat. Jak sám Vladimír Vonka říká, bylo pro něj velké štěstí, že mohl s těmi, kterým se to podařilo spolupracovat. Byli to: Vilém Škovránek, Karel Žáček, Dimitrij Slonim a Ervín Adam.

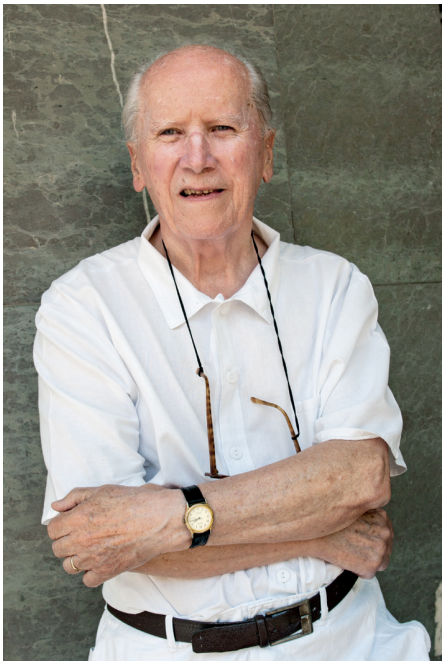

Zdroj: Günter Bartoš

Ve virologickém výzkumu virů poliomyelitidy a chřipky pokračoval od roku 1957 ve Výzkumném ústavu imunologickém, který později splynul s Ústavem sér a očkovacích látek. Zde založil a vedl skupinu, jejíž výsledky byly vysoce ceněny v mezinárodním měřítku. Vladimír Vonka se během té doby setkal s mnoha významnými světovými vědeckými osobnostmi a byl jimi uznáván jako mimořádně talentovaný vědec a organizátor. V 60. letech navštívil řadu renomovaných virologických pracovišť na západě i na východě. Nejvýznamnějšími byly laboratoř prof. A. Sabina na University of Cincinnati v Ohiu, oddělení prof. J. Melnicka na Baylor College v Houstonu v Texasu, mikrobiologické oddělení F. Rappa na Pensylvánské univerzitě v Hershey. V 60. letech byla objevena role virů při vzniku některých nádorů u zvířat. To odstartovalo světový hon na možné virové původce lidských malignit. Vladimír Vonka zorganizoval v Čechách prospektivní studii, která měla potvrdit nebo zavrhnout hypotézu o infekci virem herpes simplex 2 jako příčině vzniku karcinomu děložního čípku. Do studie bylo zařazeno zhruba 10 000 žen, které byly dlouhodobě sledovány a vyšetřovány. Výsledky této studie měly mimořádný dopad na globální výzkum rakoviny děložního čípku, neboť spolehlivě vyloučily HSV2 jako etiologické agens této malignity. Pracovní kapacita mnoha laboratoří ve světě se od tohoto momentu mohla zaměřit na jiné možné infekční původce tohoto typu nádorového onemocnění. Opravdu se ukázalo, že řada jiných virů a bakterií přispívá ke vzniku některých lidských nádorů a hematologických malignit.

V průběhu 60.–80. let vedl oddělení experimentální virologie v Ústavu sér a očkovacích látek. Ve svém týmu vždy podporoval mladé začínající vědce, dbal, aby se naučili základy virologické experimentální práce, zásady i etiku vědecké činnosti ale poskytoval jim i dostatek prostoru pro realizaci vlastních nápadů a projektů. Díky této průpravě vzešlo z jeho pracoviště několik desítek virologů, kteří se později uplatnili ve špičkových laboratořích po celém světě i u nás. Patří mezi ně Hana Závadová, Jaroslav Roubal, Ivan Hirsch, Luďa Kutinová, Libor Grubhofer, Jaroslav Brouček, Beda Břicháček, Kateřina Roubalová, Dušan Bartsch, Eva Hamšíková, Pavel Boštík, Ruth Tachezy, Michal Šmahel a další. Prostředí na oddělení bylo přátelské, nálada radostná a intenzita práce a intelektuální úroveň vysoce nadprůměrná. Díky respektu, který mělo vedení ústavu vůči osobnosti Vladimíra Vonky, dopadala tehdejší režimní šikana na virologické oddělení pouze výjimečně.

V roce 1991 Vladimír Vonka a jeho tým přešli do Ústavu hematologie a krevní transfuze v Praze (ÚHKT). Skupina se dále věnovala výzkumu virové etiologie lidských nádorů v souvislosti s lidskými papilomaviry i vývojem vakcín. Vladimír Vonka okamžitě pochopil, že hematologické malignity, které se na ÚHKT léčí, mohou být podobně jako virové infekce zasažitelné pomocí imunitního systému. Se svými spolupracovníky na zvířecích modelech vyvinuli vakcíny proti antigenům leukemických buněk, studovali imunitu pacientů a možnosti vývoje celobuněčných vakcín proti leukemii. Vladimír Vonka vedl svůj výzkumný tým v ÚHKT až do roku 2016.

Kromě experimentálního výzkumu se Vladimír Vonka zajímá i o filosofické aspekty vědy a problematiku příčinnosti v medicíně i o etické otázky související s moderními technologiemi. Jeho vědecká produktivita je úctyhodná. V letech 1963–2020 publikoval 262 vědecký prací, které byly 2691krát citovány, jeho H-index činí 30. Během své vědecké dráhy získal řadu ocenění, mezi nejvýznamnější patří státní vyznamenání Medaile za zásluhy v oblasti vědy (2005), cena Praemium Bohemiae (2007), medaile Učené společnosti České republiky (2004) a pětkrát Cena ministra zdravotnictví za vědeckou práci. Sám si nejvíce váží

proLékaře.cz | 29.11.2026

jmenování Visiting Profesorem v Department of Virology and Epidemniology, Baylor University, Houston vedené profesorem J. L. Melnickem, cti být zakládajícím členem Učené společnost a České lékařské akademie a zvolení za člena Academia Scientiarum et Artium Europea a za člena American Academy of Microbiology. Vědu ani po roce 2016 neopustil. Své bývalé spolupracovníky z ÚHKT stále zásobuje novými podněty z oboru onkohematologie. Vytrvale pokračuje jak v teoretické činnosti, tak i ve vytváření a zlepšování podmínek (zejména na půdě České učené společnosti), za kterých by naše věda mohla co nejvíce vzkvétat. Moc mu za všechno děkujeme. *Ad multos annos*, pane profesore, Vám přejí Vaši kolegové a žáci.

Šárka Němečková

Po dohodě šéfredaktorů byl příspěvek otištěn i v časopise Zprávy Centra epidemiologie a mikrobiologie a v dalších odborných časopisech.

Životní jubileum RNDr. Vratislava Němečka, CSc.

Když v roce 1950 zahajoval Jaroslav Helcl své studium na Lékařské fakultě UK, zajistil mu moudrý řád přírody skvělého eléva, kolegu a nástupce, v Písku se narodil budoucí doktor Vratislav Němeček a tím pádem slaví právě letos na začátku léta své 70. narozeniny.

Obor studia na Přírodovědecké fakultě UK volil již s odhodláním stát se mikrobiologem, lépe virologem, a následoval své oblíbené literární autory do lékařské mikrobiologie. Po absolutoriu v roce 1973 si vybral Státní zdravotní ústav, nastoupil do oddělení virových hepatitid doc. MUDr. Josefa Pečenky a věnoval se radioizotopové diagnostice, která byla i tématem jeho kandidátské práce. Podílel se na vývoji prvního komerčního testu na principu ELISA v „zemích tábora míru“ pro detekci HBsAg. V učednických létech měl štěstí na šéfy a kolegy, kterými byli skvělí specialisté a inspirativní osobnosti – doc. MUDr. Josef Pečenka, MUDr. Jaroslav Helcl, DrSc., doc. MUDr. Bohumír Kříž, CSc., MUDr. Ivanka Pečenková a významný virolog MUDr. Rudolf Benda, CSc., z Vojenského ústavu hygieny a epidemiologie. Skvělá odborná příprava, erudice a kreativita se projevily již při první příležitosti, kdy podstatnou měrou přispěl k potvrzení původce největší alimentární evropské epidemie virové hepatitidy A v roce 1979 spoluprací, kterou krátce před tím navázal s pracovní skupinou Ústavu poliomyelitidy a virových encefalitid vedenou profesorem Dr. M. S. Balayanem. Jistota, s jakou si osvojil svůj obor, ale také znalosti diagnostické technologie mu umožnili inovovat přístupy i strategii diagnostiky a prevence virových hepatitid v České republice.

Díky svým odborným kvalitám je od začátku 90. let vedoucím Národní referenční laboratoře pro virové hepatitidy, členem odborných společností, národních i mezinárodních, pracovních a poradních skupin Ministerstva zdravotnictví ČR. Od 2007 působí jako národní expert na STI, HIV a virové hepatitidy ve struktuře ECDC.

Foto: archiv P. Petráše

V roce 2008 osvědčil schopnost řešit vážné problémy s nadhledem a bez zaváhání, když se stal vedoucím Národní referenční laboratoře pro HIV/AIDS a zachránil ji tím před zničením.

V pozici vedoucího dvou zásadních referenčních pracovišť je rovnocenným partnerem klinických lékařů, kteří s ním řeší individuální i koncepční otázky diagnostiky a epidemiologie hepatitid i HIV. Své kolegy vede klidně a uvážlivě k profesionální zdatnosti a empatii k pacientům s mimořádnou trpělivostí.

Je autorem více než šedesáti odborných publikací včetně kapitol v monografiích věnovaných virovým hepatitidám, řešitelem mnoha grantů a držitelem 4 patentů v oblasti diagnostických metod.

Celý profesionální život se věnuje pedagogické činnosti zejména v rámci postgraduálního vzdělávání. Mimo jiné je také laskavým examinátorem v oboru lékařské mikrobiologie. Byl spolupořadatelem dvou mimořádně úspěšných mezinárodních virologických kongresů ESCV v Praze v letech 1995 a 2014. V SZÚ spoluorganizuje každoroční „Soutěže mladých vědců“ už více než dvacet let.

Za skvělé odborné schopnosti a dlouholetou práci ve výboru Společnosti pro epidemiologii a mikrobiologii ČLS JEP byl v roce 2015 oceněn čestným členstvím SEM ČLS JEP.

Všechno nejlepší, hodně zdraví a pohody.
Je nám ctí pane doktore.

Jménem všech kolegů a přátel H. Z. a P. P.

Po dohodě šéfredaktorů byl příspěvek otištěn i v časopise Zprávy Centra epidemiologie a mikrobiologie.